

Háda Béla: India a 2019. évi választások után – Narendra Modi hindu nacionalista kormányzásának fény- és árnyoldalai¹

Vezetői összefoglaló

- A 2019. április-májusban lezajlott indiai általános törvényhozási választások során a kormányzó hindu nacionalista Indiai Néppárt megnövelte parlamenti frakciójának létszámát és megőrizte kormányzati pozícióját.
- Narendra Modi miniszterelnök ezáltal folytathatja a dél-ázsiai állam vezetését, eddigi grandiózus, ám egyelőre nem túl látványos eredményeket hozó programjainak fenntartását és befejezését ígérve.
- Modi teljesítményével szemben sokan igen optimisták és a kormányfő igyekszik is minél konstruktívabb partnernek tűnni a külföld előtt, az általa képviselt hindu nacionalista ideológiát közvetítő szervezetek ugyanakkor a Nyugat elől ma még jórészt rejtve bár, de lassan átformálják India társadalmi és kulturális életét, távolodva az államalapításkor megfogalmazott alkotmányos értékek egy részétől.
- A Néppárt az indiai nemzet kohézióját vallási-kulturális alapokra kívánja helyezni, teljesen újraértékelve az indiai civilizáció helyét a világban és az indiai társadalom kívánatos életformáját. Sajátos nacionalizmussával súlyos konfliktusokat szít fel a lakosság soraiiban, főként a muszlimok és keresztények elleni indulatok megerősítésével. Mindez a jövőben fokozhatja a feszültségeket a környező országokkal (főként Pakisztánnal) és akadályozza a dél-ázsiai államok szorosabb együttműködését.
- India látványos statisztikai fejlődése, hatalmi képességeinek bővülése fennmaradhat az előttünk álló időszakban is, de mindez nem fedi el a társadalomban erősödő feszültségeket és azokat a biztonságpolitikai kockázatokat, melyeket az indiai nemzetépítés természetének megváltozása óhatatlanul életre hív.

2019. április 11-én megkezdődtek a világ egyik legbonyolultabb és leghosszabb választási folyamatának tartott indiai általános törvényhozási választások. A több, mint egy hónapos procedúra május 19-én ért véget, keretében pedig 7 fázisra osztva adhatták le voksukat az ország 29 szövetségi államának és 7 szövetségi területének lakói. Persze az indiai választások sohasem csak bonyolultságuk miatt érdekesek, hanem azért is, mert egy olyan ország jövőjét határozzák meg, mely egyre fontosabb szerepet játszik a jelenkori nemzetközi kapcsolatokban. Május végére az is nyilvánvalóvá vált, hogy az addig kormányzó jobboldali Indiai Néppárt (Bhárátíja Dzsánata Párt - BJP) megőrizte kormánypozícióját és folytathatja a világ hamarosan legnépesebbé váló államának irányítását. Elemzésünk értékeli az indiai kormány elmúlt ötéves ciklusának fejleményeit, a választások eredményét, és rövid mérlegel von a jövő kilátásait illetően.

Belpolitikai és társadalmi jelenségek Narendra Modi kormányzásának idején

Gudzsarát állam addigi főminisztere, Narendra Dámodárdász Modi 2014 májusában lépett hivatalba az Indiai Köztársaság 14. miniszterelnökeként. Győzelme az Indiai Néppárt (BJP) képviseletében, ha váratlanul éppen nem is nevezhető, de kétségkívül földindulásszerű volt. A hivatalosan jobbközép, gyakorlatilag a sokak számára szélsőségesnek minősülő hindu nacionalizmus ideológiai platformján megszerveződött BJP ilyen népes képviselőcsoporttal fennállása óta még sohasem rendelkezett a Lók Szabhá-ban².

A Modi-jelenség alapvetően ismerős volt a világ más részein élőknek is. Egy saját területén sikeres (még ha nem is makulátlan) és elismert ember viszonylag komoly politikai tőkével rendelkezett a

¹ Háda Béla (hada.bela@uni-nke.hu) az Nemzeti Köszolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézetének tudományos munkatársa.

² A Lók Szabhá az indiai törvényhozás alsóháza.

nála idősebb és belpolitikai harcokban elhasználódottabb politikustársainál. Modi megbízható, elvű emberként volt ismert a BJP köreiből, egyúttal modern felfogású és jól kommunikáló személyiség volt, aki kellő lelkesedést tud kiváltani a rendkívül fiatal indiai társadalom kiábrándult, változásokat és fejlődést remélő tömegeiből. Jól jelképezte egy új generációhoz tartozását, hogy első volt az indiai miniszterelnökök sorában, aki az ország 1947. augusztus 15-i függetlenné válása után született. Igen egyszerű, alacsony kasztból származó család gyermeke, akinek nem volt nehéz eltávolodni elődeinek akadémikus értelmiségi karakterétől. Legmagasabb iskolai végzettségét (MA diploma politikatudományból) is csak 33 éves korára érte el,³ és jórészt saját agilitásának köszönhető közéleti felemelkedését. Erős vezető karakterjegyeit mutatta a választók felé, melyre az igen tiszteletreméltó életművel rendelkező, ám idős és megfáradt Manmohán Szingh kormányzása után Indiában is nagy igény mutatkozott. Különösen gazdasági téren vártak sokat tőle, hiszen Gudzsarát főminisztersége alatt látványos, sokat hivatkozott fejlődésnek indult. A rendkívüli munkahelyteremtési igényektől feszített, a korrupciótól és adóelkerüléstől szorongatott indiai gazdaság számára fontos kísérletnek ígérkezett, hogy a helyi szinten sikeres recept szövetségi szinten is beválhat-e? Narendra Modi által a választási kampányában hangoztatott célkitűzések lényegében visszaigazolást adtak ezekre a várakozásokra. India gazdaságát új ötletekkel kívánta reorganizálni, különösen az ipari munkahelyek számának növekedését ígérve. Emellett nagy hangsúlyt fektetett a jó kormányzás igényére is.⁴

Modi politikájának legkarakteresebb területe ennek megfelelően tehát a gazdaság volt – legalábbis a célkitűzések szintjén. Visszatekintve ugyanis az ötéves ciklus fejleményeire általában azt szokták kiemelni, hogy a hangzatos elképzelések közül messze nem minden vált valóra, még a kormány legjobb szándékai ellenére sem. Legnehezebb vállalkozása az indiai fekete- és szürkegazdaság visszaszorítása, ezáltal a központi bevételek növelése volt. Az ennek érdekében megrázó hirtelenséggel meglépett 2016. november 8-i készpénzreform, azaz az indiai rúpia ötszáz és ezres címletű bankjegyeinek azonnali hatályú bevonása azonban leginkább erős pénzforgalmi sokkot, a gazdasági növekedés ideiglenes befékeződését és persze a lakosság elégedetlenségét váltotta ki, mintsem az adóbevételek érzékelhető növekedését. A készpénzállomány 86%-át érintő lépés eredményei az okozott felforduláshoz képest mindenképpen szerények voltak, a pénzreformot követő második évben már csekély pozitív hatása volt tapasztalható. Igaz, a bankszámlával rendelkező indiai polgárok aránya némi növekedést mutat. Sokkal sikeresebb volt az országos szintű Áruk és szolgáltatások adó 2017 nyári bevezetése, mely fontos lépést jelentett az addig a szövetségi államok széles körű kereskedelem-politikai autonómiája miatt igen töredezt indiai piac egységesítése felé.⁵ Szerencsés elképzelés volt az ország infrastruktúrájának fejlesztése is, melyre már régóta égető szükség mutatkozott, ám az úthálózat fejlődésének gyorsulása ellenére ez még sokáig nem eredményez majd fejlett országra jellemző adottságokat.

Az indiai gazdaság masszív növekedése, mellyel a leggyorsabban bővülő nagy gazdasággá vált az elmúlt években, pedig részben még Modi elődjének, Manmohán Szinghnek a kormányzása idején alapozódott meg. Ennek dacára a folyamat erősíti azokat a várakozásokat, melyek az elkövetkező évtizedek során India egyre jelentősebb világgazdasági részesedését prognosztizálják. Ugyanakkor a gyorsan növekvő lélekszámú társadalomban havonta mintegy egymillió új munkavállaló lép be a munkaerőpiacra, akiknek jövedelemmel való ellátása óriási kihívás. A kormány az iparfejlesztési programmal igyekezett mindezt megoldani. Sokat emlegették a 2014 szeptemberében indult Make in India programot, mellyel lényegében az ország ipari gyártóbázisát akarják radikálisan szélesíteni, új technológiákat, tudást és nem melleleg rengeteg munkahelyet biztosítva az indiai gazdaságnak. Mint minden, az összeszerelő tevékenységre alapozott gazdaságpolitikai koncepciónak, ennek is komoly korlátai vannak. Ráadásul a munkaerőpiaci feszültségeket nem is sikerült feloldani általa. Az indiai mezőgazdasági társadalmat, mely több mint 870 milliós lélekszámával napjainkban a legnépesebb a Földön,⁶ továbbra is jelentős megélhetési válság sújtja, és az ipar fejlesztésére tett kísérletek eredményei is felemásnak

³ Degree row- PM Modi MA with first class: Gujarat University, [online], 2016. 05. 02. Forrás: The Indian Express [2019. 06. 10.].

⁴ Minderről ld.: Election Manifesto 2014, [online], Forrás: Bharatiya Janata Party, [2014. 05. 11.].

⁵ Ld.: JÁRI Ferenc: A Módi-kormány négy éve. In: *Fókuszban – India-az ébredő nagyhatalom*, AJTK, Bp., 2018. 25-31. o., 30.o.

⁶ The World Bank: Rural population (% of total population), [online] Forrás: data.worldbank.org [2019. 06. 05.].

tekinthetők. Országos szinten az állástalanok hivatalos száma 2019 áprilisában 45 éves rekordot döntött, mintegy 7,6%-os munkanélküliségi rátával.⁷

Narendra Modi alapvetően dinamikus, modernizáló reformerként igyekezett felépíteni vezetői imázsát. Programjai jól kommunikálhatók voltak, célkitűzéseiket (pl. a köztisztasági és higiéniai viszonyok javítása, a korrupció és feketegazdaság visszaszorítása, a pénzügyi tudatosság fejlesztése, az elektromos áram-szolgáltatás eljuttatása minden faluba stb.) nyugaton is meg lehetett érteni és voltaképpen azonosulni is lehetett velük. Mindennek következtében a miniszterelnöknek kétségkívül lett egyfajta pozitív hírneve a világban, mely még a kormányáról szóló magyar publikációk többségén is jól érződik. Az indiai gazdasági rendszer modernizálásának érdekében meghozandó döntések támogatásáért cserébe ugyanakkor Modi általában tartózkodott a határozott kiállástól azokban a konfliktusokban, melyek a kormánypárttal szövetséges csoportok fellépése miatt a társadalom soraiban keletkeztek. Tapasztalható, hogy az oktatás- és nemzetpolitikát egyre inkább átengedte a hindu nacionalista értékrendet valló szervezetek befolyásának. Nem ő találta ezt ki, már a BJP 1998-2004 közötti kormányzási periódusában is megfigyelhető volt ilyen tendencia.⁸ Mindez kívülről szemlélve kevésbé volt feltűnő, mint India jó fejlődési mutatói, vagy diplomáciai sikerei. Hatásában azonban olyan hosszútávon érvényesülő problémát idéz fel, amelynek ehelyütt érdemes kissé részletesebb figyelmet is szentelnünk.

Regnálásának négy éve alatt a BJP jórészt igazolta azokat a főként liberális és szociáldemokrata közéleti-, valamint mérsékelt humán értelmiségi körökből származó kül- és belföldi aggodalmakat, amelyek a hindu nacionalizmus eszmeiségének térnyeréséhez fűződtek. A hindu nacionalisták általánosságban a hinduizmus kultúrájára és tradícióira látják felépíthetőnek a jelenkori indiai nemzetet, egyúttal az általuk az ókori időktől leveztetet, autentikus(nak vélt) hindu életformát és értékrendet tekintik e nemzet legfontosabb karakterjegyének. Ezen életforma és szellemi kultúra helyreállítása, megtisztítása az idegen hatásoktól és elterjesztése az egész népesség körében a hindu szélsőségesek legfontosabb nemzetstratégiai törekvése. India hallatlanul sokszínű társadalmában persze soha semmi sem áll alternatíva nélkül és a hindu nacionalizmusnak sem csak erőszakos hívei vannak. Tagadhatatlan azonban, hogy a mögöttünk álló öt esztendőben az oktatási és tudományos életben a korábbinál sokkal láthatóbb előretörést produkáltak azok a történelmi és társadalmi nézetek, melyek a hindu nacionalista eszmevilághoz kapcsolódnak. Egyúttal jelentős ellentétet képviselnek a függetlenné válás utáni évtizedekben uralkodóvá vált, a külföldiek gondolkodásába is beépült indiai álláspontokkal. Különösen az ókori indiai kultúrák teljesítményeinek és ezzel együtt az egész indiai civilizáció emberiségen belüli helyének újraértékelésére mutatkozik nagy igény. Gyakran minden tudományos alapot nélkülöző állítások szolgálják ki ezt, melyeknek nyílt célja, hogy Indiát a Föld legősibb civilizációjának otthonaként mutassák be, melytől minden lényeges emberi vívmány származik. Közülük a legszélsőségesebbek – nagy derűtséget kiváltva – egyebek mellett az őssejtterápiának, a plasztikai sebészetnek, vagy például a repülésnek is ókori indiai eredetet tulajdonítottak.

E nyilvánvalóan komolytalan ideák azonban, legyenek bármilyen hálás témái a bulvármédiumoknak, valójában a veszélytelenebb jelenségek közé tartoznak. Sokkal nagyobb kockázatot jelentenek azok a kezdeményezések, melyek a fennálló jogi és társadalmi struktúrák érvényességét és vívmányait vonják kétségbe. A történelem magyarázatáért folyó harc itt is azért fontos, hogy a nyertesek általa legitimálják jelenlegi és jövőbeli intézkedéseiket.

India kulturális és történelmi fejlődésének mélyen egyedi vonásait persze komoly ember soha nem vitatta, a szélsőséges hindu nacionalista értelmezések azonban napjainkra széles körben váltottak ki értetlenkedést, illetve egyenesen visszatetszést. Különösen, mivel a múlt újraértelmezése a BJP ideológusai által favorizált Hindutva

⁷ [Slowdown Blues: India's unemployment rate in April rises to 7.6%, says CMIE](#), [online], 2019. 05. 08. Forrás: Business Today [2019. 06. 11.].

⁸ Ld.: GÁTHY Vera: *India- a múltból a jövő felé*. Bp., Typotex, 2017. 394-397. o.

esmerendszer nevében történik, mely az idegen vallási/civilizációs elemek megjelenését megelőző, a nacionalisták által autentikusnak tekintett indiai életmódot idealizálja.⁹ Az egykori muszlim és keresztény uralkodók által bevezetett, vagy ösztönzött változások pedig szempontjukból a természetes fejlődés kisiklását eredményezik, így nemkívánatosak. Tevékenységük nyomán az indiai vallási kisebbségek és alávetett kasztokból, illetve érinthetetlen (dalit) csoportokból származók érzik úgy, hogy egyre inkább hátrányos megkülönböztetésnek vannak kitéve például az oktatási intézményekben.¹⁰

Végső soron az alternatív igazságok kora, melyben az érvényes tudás sokkal inkább alapul hiteken és kinyilatkoztatásokon, mintsem bármiféle tudományosan vizsgálható és igazolható tényeken, napjaink Indiájába is beköszöntött. Az egyet nem értőket, illetve a mérsékelt társadalomtudományos álláspontok képviselőit pedig az ellenük szervezett demonstrációkon nemritkán árulóknak, nemzetelleneseknek, hazafiatlanoknak, esetleg Pakisztán-barátnak nevezik – függően az aktuális vitatémáktól, illetve a hallgatóság igényétől.

Külpolitikai tekintetben a hindu nacionalista kabinet erős alapokat örökölt, melyek kialakításában már szellemi elődje, az 1998-2004 között regnáló Vadszpáji-kormány is meghatározó szerepet játszott. Az indiai nagyhatalmi törekvések nemzetközi megítélésén Modi viszonylagos kétkedéssel fogadott személye sem rontott. Az új indiai vezetés ráadásul igyekezett is minél konstruktívabb tényezőként feltüntetni magát. A kormányfő beiktatására meghívta a Dél-Ázsia Szövetség a Regionális Együttműködésért (SAARC) tagállamainak képviselőit, amivel egy nem hivatalos dél-ázsiai csúcstalálkozóvá igyekezett fejleszteni az eseményt. India emellett 2017 júniusától teljes jogú tagként csatlakozott a Sanghaji Együttműködési Szervezethez, jóllehet, abban olyan országok is szerepet játszanak (Kína, Pakisztán), akikkel Újdelhi nem ápol éppen felhőtlen kapcsolatokat. Mindemellett az Egyesült Államokhoz fűződő stratégiai viszony megkérdőjelezhetetlen fontosságú maradt, az amerikaiak pedig továbbra is támogatták Újdelhi regionális hatalmi szerepvállalását, nem csak a dél-ázsiai térségre nézvést, de az Indiai-óceán tekintetében is. Az évente megrendezett amerikai-indiai „Malabár” tengeri hadgyakorlatokat 2015-től Japán részvételével egészítették ki, minek következtében még nyilvánvalóbbá vált annak eredetileg is meglévő Kína-ellenes éle. A lépés évek óta érett, mivel a japán Tengeri Önvédelmi Erők már korábban is több alkalommal részt vettek a gyakorlaton. India Pakisztán felé tett gesztusai is tisztavirág életűnek bizonyultak. Noha az északnyugati szomszéd felé küldött pozitív üzenetek Modi ciklusának elején nagy nemzetközi figyelmet kaptak, a lezárás már másról volt nevezetes. Mint alább még szó lesz róla, 2019 februárjának és márciusának hetei az indiai-pakisztáni viszony újbóli, súlyos kiéleződésének jegyében teltek el.

Érdemes feltenni a kérdést, hogy mennyire számít egyedinek mindaz, ami az indiai belpolitikában lezajlott az elmúlt hat év során? Noha a pártpreferenciáknak a BJP javára való tartós és erőteljes módosulása természetesen sajátos indiai jelenségektől kísért és koránt sem homogén folyamat, azt azért nehéz lenne tagadni, hogy a nemzeti alapokon elképzelt nagyságot, érvényesülést és fejlődést középpontba helyező politikai kurzusok előretörése szerte a világon jól megfigyelhető. Leggyakrabban belpolitikai jobbratulódásként értékelik a jelenséget, mely az egyébként igen eltérő politikai kultúrákban is teret nyert az utóbbi másfél évtized során. A nacionalizmus erősödése Ázsiát sem hagyja érintetlenül, a rendkívül sokszínű indiai társadalomban azonban a kulturális, vagy etnikai vonások előtérbe állítása bármiféle nemzetfogalom létrehozásakor automatikusan kirekeszti a lakosság egy részét. A hindu nacionalista ideológia különösen a társadalom mintegy 15%-át kitevő, a hindu szélsőségesek szemében idegen kultúra hordozóiként megjelenő muszlim vallású indiaiak számára kecsgetet kevés jóval. Jóllehet, kormányra kerülve a BJP miniszterelnökei rendre igyekeztek együttműködőbb arcukat mutatni a vallási kisebbségek felé, különösen Modi gudzsaráti főminiszterségének tapasztalatai után ez már keveseket nyugtatott meg.

A nemzeti egység mítoszának – hindu nacionalista árnyalatú – megerősítésében a Modi éra valószínűleg legértelmetlenebb látványberuházásai is fontos, szimbólumteremtő szerepet játszottak. Közülük fizikailag is

⁹ Ld. pl.: Romila THAPAR: [They Peddle Myths and Call It History](#), [online], 2019. 05. 17. Forrás: The New York Times [2019. 06. 01.].

¹⁰ [India: how some Hindu nationalists are rewriting caste history in the name of decolonisation](#), [online], 2019. 05. 09. Forrás: theconversation.com [2019. 06. 02.].

kiemelkedik Vallabhhai Patel 182 méter magas szobra (az „Egység Szobra”) Gudzsarátban, amellyel szemben szinte az egyetlen biztos kritérium az volt, hogy a legnagyobb hasonló alkotásnak kell lennie a világon. Modi nem a semmiből rukkolt elő az ötletével, már a 2014-es választások idején emlegette, hogy méltó emléket kíván állítani az indiai államigazgatás megteremtésében egyébként valóban történelmi jelentőségű szerepet játszott Patelnek. Az építmény végül 2018 októberére készült el és 430 millió dollárjába került az indiai államnak.¹¹ A mítoszteremtés felemás fogadtatását jelezte, hogy a kormányfőnek rövidesen meg kellett nyugtatnia a közvélemény, miszerint az államalapító miniszterelnök, Nehru életművét is elismeri és ápolásra méltónak tartja. A szekuláris, polgári jogegyenlőségen alapuló indiai állameszme atyáinak tekintett Gandhi és Nehru történelmi szerepének megkérdőjelezése sokak szemében azért különösen aggasztó, mert az burkoltan India általuk lefektetett alkotmányos alapértékeinek a megkérdőjelezésével egyenértékű. A szekularizmustól való elszakadás pedig egy olyan vörös vonal, melynek átlépése ezt a hallatlanul sokszínű társadalomban könnyen ellenőrizhetetlen konfliktusok sorát indíthatja el.

Narendra Modi öt éves kormányfői tevékenységének olykor komoly indulatokat kiváltó, felemás megítélése ellenére a BJP 2019 tavaszára továbbra is a leginkább kormányképes párt szerepében tűnt fel a tömegek előtt. Fő riválisa, a Nehru dédunokájának, Rahul Gandhinak kormányfővé jelölésével kampányoló Indiai Nemzeti Kongresszus egyértelműen hátrányból indult, ám a kormány túlkapásai és ballépései arra reményt keltettek, hogy 2014. évi mélypontjáról sikerül felállnia és javítani a támogatottságán. Úgy tűnt, hogy 2018 év végére sikerült is lendületbe hozni az ellenzéki erők kampányát. Noha továbbra is a BJP számított a választások egyértelmű favoritjának, a közvéleménykutatások lassacskán lemorzsolódó támogatottságát dokumentálták, amivel törvényhozási reprezentációja a mandátumbecslések alapján 50% alá süllyedhetett volna. Persze Indiában is igaz a tétel, miszerint a közvélemény-kutatás eredménye nem választási eredmény, és arról sem szabad megfélekedni, hogy a BJP-nek, mint a Nemzeti Demokratikus Szövetség nevű sokpárti tömörülés vezérének szövetségesei, természetes koalíciós partnerei is számíthatnak parlamenti helyekre. A kutatások által leírt tendenciákat mégsem merte senki figyelmen kívül hagyni. E dilemmára India terrorfenyegetettsége hozta el a megoldást.

A BJP választási kampányának komoly lendületet adott ugyanis, amikor névleg a Dzsais-i-Mohamed (Mohamed Hadserege) nevű, pakisztáni bázisú militáns szervezet február 14-i kasmíri öngyilkos merényletére reagálva az indiai légierő február 26-án behatolt Pakisztán légterébe és sikeres csapást mért a szervezet balakoti kiképzőtáborára.¹² A légicsapások sikerét és az azok nyomán kialakult rövid életű indiai-pakisztáni szembenállást a kormány a hazafias érzelmek felszítására és híveinek mozgósítására használta fel. Ezzel szemben az ellenzék is híján maradt a hatékony eszközöknek, ha nem akart „nemzetellenes” színben feltűnni. Országuk katonáinak hősiességét így még az Indiai Nemzeti Kongresszus is sietett üdvözölni.

Választási eredmények

Ilyen háttérrel a BJP választási esélyei tovább javultak és a légitámadásokat követő közvélemény-kutatásokban már rendre abszolút többséget jósoltak neki. Érdemes hozzátenni, hogy a kormányváltásra az elemzők körében végig kevesen számítottak, nem tűnt úgy, hogy Rahul Gandhinak valódi esélye van Modi helyére lépni.

Választási manifesztumában a BJP lényegében az eddigi munka folytatását ígerte, természetesen a vélt, vagy valós eredményeket kidomborítva.¹³ A honvédelem és belbiztonság ügyei az első helyre kerültek az ígéretek sorában. A gazdaságpolitika tekintetében pedig fenntartották a „globális gyártóközpont” elképzelését, melyet terveik szerint kirobbanó infrastrukturális fejlődés támogatna meg. Érthető módon a kényes problémákra a manifesztum nem igazán reflektált, de azt többször megerősítette, hogy a kormány elkötelezett a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokból származók támogatásának fenntartása mellett, valamint védendőnek tartja valamennyi

¹¹ [India unveils the world's tallest statue](#), [online], 2018. 10. 31. Forrás: BBC.com [2018. 11. 03.].

¹² Erről bővebben: HÁDA Béla: [Az Amerikai Egyesült Államok Dél-Ázsia stratégiájának elvi alapjai és gyakorlati ellentmondásai](#), [online], 2019. 05. 06. NKE SVKI Elemzések, Forrás: svkk.uni-nke.hu [2019. 06. 11.].

¹³ [Bharatiya Janata Party - Sankalp Patra – Lok Sabha 2019](#), [online], Forrás: assets.documentcloud.org [2019. 05. 12.].

nyelvi és kulturális csoportot. 2014-ben a párt még szükségét érezte annak, hogy a muszlim indiaiak felé is tegyen szerény gesztusokat. Erre volt példa az urdu nyelv pozícióinak védelméről szóló ígéret.¹⁴ 2019-ben már jóval halványabb ez a szándék. A vallási kisebbségek méltóságteljes fejlődésének biztosítására egy mondatban tesz utalást. Egyedül itt nevezi meg a muszlimokat is egy felsorolásban.¹⁵ Noha a kulturális örökség védelméről szóló politikai elvek áttekintésében természetesen helyet kap valamennyi kulturális, vallási és spirituális jelentőséggel bíró történelmi helyszín megőrzése és bemutatása, a hinduizmushoz kötődő célok érezhetően elsőbbséget élveznek.¹⁶ Konkrét ígéret szerepel például az ajódhjái Rama templom felépítésére „az alkotmány biztosította keretek között”, aminek egyetlen nagy szépséghibája, hogy Rama istenség vélelmezett szülőhelyén az 1992-ben lerombolt, akkor már csaknem ötszáz éves Babri Mecset állt. A mecset pusztulása komoly, időnként vérengzésig fajuló szembenállást eredményezett a hinduk és a muszlimok között.¹⁷ A hasonló, a muszlim érdekekkel szembeni burkolt fenyegetések nem idegenek a BJP és szövetséges szervezeteinek politikusaitól. Szimbolikusan hitet tesz ugyanakkor a manifesztum Gandhi öröksége mellett, mellyel a mérsékeltbb arculatát igyekszik erősíteni. Érdekesség mindössze, hogy – különösen persze a fiatalok körében – a nemzeti egységtudat erősödését Modi kormánya egyebek mellett a sportélet lényegi fejlesztésével kívánja elérni.

Végül az Indiai Néppárt 21 hellyel felülmúlva korábbi eredményét 303 mandátumot szerzett az 545 tagú Lók Szabhában.¹⁸ Ezzel egymaga abszolút többséget képvisel, stabil parlamenti háttérrel biztosítva Modi további kormányzásához. Emellett a már említett Nemzeti Demokratikus Szövetséghez tartozó szervezetek közül a Shiv Sena (Siva Hadserege) 18, az egyesült Dzsana Dal 16, míg a Lók Dzsanshakti Párt 6 képviselői helyet hozott a kormányoldalnak, a többi tagszervezet egyenként 1-2 mandátumával kiegészítve. Összesen 357 képviselője lett a kormányoldalnak, ami mindössze 7 képviselővel marad el a kétharmados többségtől. Főként Odisa, Karnátaka, Nyugat-Bengál és az északkeleti államok választókerületeiben törtek előre jelentősen a BJP jelöltjei.

Még ha lényegesen kisebb mértékben is, de a Nemzeti Kongresszusnál is ünnepezhettek. A minden idők mélypontjának számító, mindössze 44 mandátumot hozó 2014. évi választási eredményüket nyolc hellyel felülmúlva 52 mandátumot szerzett.¹⁹ Igazán sikeres azonban csak Keralában és Pandzsábban volt. Ezt az Egyesült Progresszív Szövetséghez tartozó szövetséges szervezetek közül még a Tamil Nádu-i Drávida Munnétra Kadzsaham 23 mandátuma támogatja meg említésre érdemes mértékben. Az Egyesült Progresszív Szövetség összesen 92 mandátumot szerzett, ami 32-vel több, mint 2014-ben.

Továbbá a BJP és szövetségesei a szövetségi államok nagyobb részében is többségre tettek szert, ám az ország 245 tagú felsőházában (Rádzsja Szabhá) ez még nem érvényesül. Itt a kormányoldalnak egyelőre minden bizonnyal a harmadik oldalról kell alkalmanként legalább 15 képviselőt maga mellé állítania a többséghez. A felsőház ugyanis testületi szinten sohasem oszlik fel, tagjait pedig a szövetségi állami parlamentek (Vidan Szabhá-k) választják egy kvóta alapján, 6 évre. Kétévente történik meg a létszám egyharmadának cseréje, a következő hasonlóra 2019. június-július során kerül majd sor. A Vidan Sabha-k, párterőviszonyai tehát fokozatosan módosítják a felsőház összetételét. Így könnyen lehet, hogy a kormány kisebbségi pozíciója csak ideiglenes állapot. Ha a BJP a Rádzsja Szabhá többségét is maga mögött tudhatja majd, az állami intézményrendszer és közjogi struktúra átalakítására minden korábbinál nagyobb esély nyílik meg számára. A választási eredmények nagy vonalakban azt mutatják, hogy az indiai jobboldal 2014-es sikere nem tiszavirág életű jelenség volt, a pártszövetség sikeresen stabilizálta befolyását a társadalomban és markáns többséggel rendelkezik. Ám látható, hogy az alternatíva iránt is komoly igény van, különösen azon etnikai, kulturális és szociális csoportok részéről, amelyek a BJP politikájában kockázatokat látnak önmagukra nézve.

¹⁴ Ld.: [Election Manifesto 2014](#), 17. o.

¹⁵ [Bharatiya Janata Party - Sankalp Patra – Lok Sabha 2019](#). i.m. 34. o.

¹⁶ Uo. 36. o.

¹⁷ GÁTHY: i.m. 398. o.; 402-404. o.

¹⁸ [General Election to Lok Sabha Trends and Result 2019](#). [online], 2019. 09. 06. Forrás: Election Commission of India [2019. 06. 08.].

¹⁹ [General Election to Lok Sabha Trends and Result 2019](#). i.m.

A biztos és a bizonytalan

India az elmúlt évek során folytatta azt az impozáns statisztikai fejlődést, amire hivatkozva immár két évtizede a világ második számú feltörekvő hatalmaként szokták emlegetni. Sőt, voltaképpen felül is múlta korábbi helyzetét, mikor a GDP növekedésének éves ütemét tekintve néhány éve átvette a vezetést a Kínai Népköztársaságtól, amely egészen addig rendre maga mögé utasította. Igaz, ehhez az indiai gazdasági kormányzatnak önmagában kevés köze volt, a kínai gazdaságpolitika változásából következő lassabb ütemű növekedés sokkal inkább okolható érte. Ugyanakkor az is igaz, hogy Narendra Modi kormánya a balsikerű rúpiareform dacára sem tette tönkre a növekedés alapjait, és persze továbbra is biztosította az ebből fakadó előnyöket az ország külpolitikai presztízsének növekedésével és nem mellesleg katonai erejének fokozásával. Továbbra is tartja magát tehát az a várakozás, hogy India a 21. század előttünk álló évtizedeiben az egyik legjelentősebb hatalmi tényezővé női ki magát. Tegyük hozzá, hogy ez persze – mint minden hasonló – a tendenciák lényegi változatlanóságát feltételező jóslat.

A független India elmúlt bő hét évtizede alatt az indiai társadalom többségének körében elfogadottá vált az a nézet, hogy rendkívüli változatoságuk és etnikai értelemben nyilvánvalóan nem azonos származásuk dacára az ország polgárai egy nemzeti közösséget alkotnak, mely ettől még persze számos alcsoportra oszlik. Az indiaság eszméjének azonban ára volt: az államhatalom semlegességét tette szükségessé a nyelvi, etnikai, szociális és kulturális különbözőségekkel szemben és a lemondást az európai típusú homogén nemzetállam megteremtésének törekvéséről. A hindu nacionalisták az utóbbi években ezt a status quo-t kezdték ki. A hinduizmus kultúrájában való osztozás sok szempontból logikus alapnak tűnhet egy olyan társadalom nemzeti fejlődéséhez, amelynek csaknem 80 %-a sorolható így egy kategóriába. Naivitás lenne azt feltételezni, hogy ilyen arányok mellett a többségi kultúra érvényesülésére nem kerül sor egyébként a jelenleginél liberálisabb politikai vonalvezetés mellett is. Csakhogy egyrészt az 1,3 milliárd fős Indiában a „maradék” is nagyjából 270 millió embert jelent, ráadásul a hinduizmus is rendkívül sokszínű a vallásgyakorlás tekintetében, ugyanakkor nem fedi el a hívek közötti esetleges etnikai/nyelvi, vagy társadalmi származásbeli különbségeket.

Utóbbi különösen fontos, mert a hindu nacionalisták egyes megnyilvánulásai kikezdték a független India másik nagy alkotmányos alaptörekvését, az egykori kasztkülönbségek megszüntetését és a hátrányos helyzetű kasztkok tagjainak szociális felzárkóztatását, melynek érdekében a pozitív diszkriminációt is a rendszer részévé tették gyakor. A jelenség megvilágítja a hindu nacionalisták egy részének társadalomszemléletéből fakadó másik nagy kockázatot. Eszerint az indiai nép életének ideális kereteit alapvetően változtatták meg az idegen hódítók, a muszlimok, majd a keresztények beavatkozásai, amelyek kizökkentették a „természetes” fejlődési folyamatokat és gyökértelen intézmények és gyakorlatok egész sorát erőltették a szubkontinens lakosságára. Ettől az idegen mótelytől való megszabadulás lenne szemükben a Hindutva szerinti élet egyik legfőbb feltétele. Csakhogy ezek az idegen hatások a történelmi tények legvisszafogottabb értelmezése szerint is a 13. század elején, a Delhi szultánátus megalakításával kezdtek szélesebb körben elterjedni. Természetesen az azóta eltelt nyolc évszázad örökségének felszámolása lehetetlen, különösen, mert az idegennek bélyegzett intézményeknek és eszméknek pótolhatatlan szerepük volt a modern, független indiai állam létrejöttében. Maradnak tehát az alsóbbrendűnek, vagy kártékonynak tekintett társadalmi csoportokkal szembeni, főként helyi és intézményi szinteken megnyilvánuló diszkriminatív akciók, melyek akadályozzák a számtalan szociális törésvonaltól szabdalt társadalom integrációját és végeredményben a polgári jog- és esélyegyenlőség alkotmányos alapértékeit erodálják. Joggal vethetnénk fel azonnal, hogy ezek az értékek tulajdonképpen gyakorta csak virtuálisak, a lakosság széles tömegeinek mindennapi gondolkodásmódjában kevésbé érvényesülnek. Ám az indiai generációk jövőjét pozitívan formáló hatásukra még kevésbé lehetne számítani, ha a kormányzat és az intézmények a továbbiakban nem törekednének az érvényre juttatásukra.

Ha azonban látni akarunk egy biztonságpolitikai elemzői szemmel nézve még ennél is világosabban tetten érhető problémát, akkor elég rátekinteni az indiai népszámlálások vallásfelekezeti megoszlásról szóló adatsora-

ira. Amióta ilyenek léteznek (a következő országos adatfelvétel 2021-ben esedékes), azóta folyamatosan növekszik a muszlim vallású indiaiak részaránya. Ez a függetlenné váláskori mintegy 10%-ról fokozatosan tehát 15% körülire emelkedett²⁰ és semmi okunk nincs azt feltételezni, hogy a 2021-es népszámlálás – mikor Narendra Modi még nagyjából a felénél tart majd második ciklusának – ne tárna fel további részarány-növekedést. Nem nehéz belátni, hogy e folyamat különösen kielezi a szélsőséges hindu nacionalista csoportok és a muszlimok viszonyát. Előbbiek India iszlamizációjának rémét látják benne, míg utóbbiak attól tartanak, hogy a többség az elnyomásukra kezd törekedni, melyre a terroristacsoportok támadásai adnak majd ürügyet a számára. A hindu nacionalizmus társadalmi ideáljának további térnyerése gyorsan meggyengítheti azokat az értékeket, melyeket általában az indiai kultúrával azonosítanak. A „stabilitás”, a „tolerancia”, az „erőszakmentesség” és „nyitottság”²¹ ilyen körülmények között még jelszavak szintjén is nehezen lennének tarthatóak. Merthogy ma is inkább jelszavak, egy brand elemei, semmint tisztán érvényesülő realitások. India toleranciája leginkább azokkal a társadalmi és kulturális megnyilvánulásokkal szemben erős, amelyek illeszkednek a dél-ázsiai hagyományokhoz. A kívülálló szokásokkal szemben azonban jóval kevésbé, sőt, a muszlim és keresztény tradíciókkal kifejezetten ellenségessé is válhat. Erőszakmentességről pedig értelmetlen lenne beszélni egy olyan társadalomban, melynek szinte minden színterén mindennapos jelenség az erőszak, a kasmíri katonai erők tevékenységétől kezdve a vallásfelekezetek közötti viszonyon át a társadalmi szervezetek rivalizálásáig, vagy éppen a férfi-nő kapcsolatokig. Sajátos ellentmondásban áll a hindu nacionalizmus iszlámellenessége azzal a szintén körökben fellelhető gondolattal, miszerint Indiának helyre kellene állítani történelmi kiterjedését, tehát újra kell egyesülnie Pakisztánnal és Bangladdesszel. Ha egy pillanatra el is tekintünk attól, hogy a szóban forgó két muszlim állam társadalmának és elitjének egyáltalán nem áll szándékában Indiába olvadni, akkor is nehezen képzelhető el miképpen akarnák egy politikai közösséggé kovácsolni India több, mint egymilliárd hindu lakóját a szubkontinens összesen több, mint félmilliárd muszlim lakójával. Korunk politikai tendenciái ezzel éppen ellentétes irányú fejlődést eredményeznek.

Érdekes kérdés továbbá, hogy az indiai elit által előszeretettel hivatkozott soft power potenciál, amelynek már Modi elődjei is fontos szerepet szántak az ország hatalmi tekintélyének formálásában, külpolitikai érdekeinek érvényesítésében, mennyire működhet, ha az országgal azonosított morális értékek egyre inkább megkopnak? 1947 után Újdelhi szert tett egy sajátos hatalmi tekintélyre az úgynevezett Harmadik Világban, ez azonban azon a vélekedésen nyugodott, hogy India az egykori gyarmatosítóktól eltérően a kölcsönös tisztelet és egyenlőség alapján kíván érintkezni más államokkal, nem kívánja befolyásolni belügyeiket és nem törekszik katonai fölényrel érvényesíteni érdekeit velük szemben. Ha India már névleg sem képvisel többé elfogadást és erőszakmentességet, ehelyett a kulturális sovinizmus kezdi meghatározni, akkor mitől lenne bizalomra érdemesebb a többi történelmi nagyhatalomnál?

Belbiztonsági tekintetben a hindu dominancia megnyilvánulásainak erősödése a kasmíri helyzetre is igen negatív hatást gyakorolhat. India egyetlen nagyobb kiterjedésű, muszlim többségű területén az iszlám híveinek zöme eddig is katonai megszállásként tekintett az ott állomásozó, nagyjából 500 ezer fős indiai fegyveres és paramilitáris erőre.²² Ha a valamikori jövőben Indiát elkezdik „hindu államként” definiálni, végképp kérdésessé válhat számukra, hogy mi keresnivalójuk van ennek az államnak a keretei között. Nem lesz könnyű fenntartani a nyugati világ jóindulatú hozzáállását sem Indiához, amennyiben a szubkontinens keresztény közösségei elleni támadások folytatódnak, vagy még jobban kiterjednek. Igaz, ezek egy részét az Iszlám nevében követik el, de a hinduk által végrehajtott atrocitások is gyakoriak. Indiának, mint hatalmi tényezőnek 21. századi emelkedéséről szóló, nagy statisztikai folyamatokra alapozott optimista prognózisok tehát nem fedhetik el a társadalom jövőjét beárnyékoló súlyos kérdéseket.

²⁰ Ld.: [Religion Census 2011](#), [online], Forrás: census2011.co.in [2019. 06. 11.].

²¹ Minderről ld.: LÁZÁR Imre: Hagyomány és modernitás az indiai kultúrában, In: *Fókuszban- India-az ébredő nagyhatalom*, AJTK, Bp., 2018. 160-168. o.

²² [Indian soldiers killed in latest Kashmir violence blamed on militants](#), [online], 2019. 02. 18. Forrás: Thedefensepost.com [2019. 06. 11.].

Mint mondtuk, ami ma Indiában történik, sok szempontból illeszkedik egy globális szinten megfigyelhető politikai jelenség-sorozatba. Narendra Modi vezetésével India nacionalista tendenciái nem feltétlenül veszélyesebbek vagy ijesztőbbek a környező államokra nézve, mint akár az Abe Shinzo vezette Japán, akár a Hszi Csin-ping vezette Kínai Népköztársaság, a Donald Trump vezette Egyesült Államok, avagy bármelyik másik, markáns nemzeti érdekérvényesítésben gondolkodó kormányzat hasonló politikája a világon. Sőt, Modi nemzetközi érintkezései során időnként még jóval alkalmazkodóbbnak is mutatkozott az idézett példánál. India miniszterelnöke általában nagyon ügyel arra, hogy megnyilvánulásai a nemzetközi közösség felé ne sugalljanak olyan szándékot, mely az ország eddigi külpolitikai vonalvezetéséhez képest radikális változást eredményezne. Ezzel végső soron hatékonyan fedi el a határokon belül zajló jelenségeket.

Ez azonban nyilván csak egy ideig működhet. Az indiai társadalom sajátos, mélyen gyökeredző struktúrái, illetve a bennük keletkező feszültségek miatt a hindu nacionalizmus társadalom- és nemzetpolitikája könnyen olyan, a külső partnerek számára is látható ellentétek kiéleződéséhez vezethetnek, melyek megkérdőjelezzik a függetlenség óta fennálló alkotmányos alapértékeket, végső soron pedig a nemzeti egységet, melynek kialakítására a hindu nacionalisták olyannyira vágynak. Fontos, ám ma még nem tisztázható kérdés, hogy Modi mennyire tudna, vagy akarna majd az útjába állni egy ilyen kifejtetnek.

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Csiki Varga Tamás, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Háda Béla, 2019

© NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, 2019